



† VARSANUFIE

† VARSANUFIE

Arhiepiscopul Râmnicului

TUDOR VLADIMIRESCU ȘI LEGĂTURILE SALE CU BISERICA ORTODOXĂ ÎN PĂSTRAREA IDENTITĂȚII NAȚIONALE

Secole la rând, Biserica Ortodoxă a contribuit la păstrarea identității naționale prin cuvântul rostit în limba poporului, prin școlile confesionale, prin tipărituri și prin publicații ori asociații culturale, în rândul cărora episcopii și preoții nu au avut doar un rol onorific ci s-au dovedit a fi cei mai înflăcărați militanți ai ideii de unitate

națională.

Deși în întreg spațiul european era evidentă ideea unității de Neam și de credință a românilor, „conștiința comunității etnice fiind tot atât de veche cât poporul însuși”, înfăptuirea acesteia a fost așteptată secole de-a rândul, perioadă în care credința, limba română, conștiința apartenenței la același Neam au fost factorii care au slujit acestor aspirații.

Principalul factor care a contribuit la menținerea unității de Neam a poporului român a fost și rămâne unitatea de credință, constantă a Neamului nostru încă de la nașterea sa, având în vedere că procesul etnogenezei s-a suprapus cu cel al primirii Cuvântului lui Dumnezeu, nașterea noastră ca popor fiind dublată de nașterea noastră întru Hristos, întrucât încreștinarea poporului nostru de către Sfinții Apostoli Andrei și Filip a coincis cu nașterea acestuia. Astfel, unitatea noastră ca Neam are ca temelie identitatea noastră spirituală ca popor creștin.

De altfel, apartenența la Neam nu era străină învățaturii creștine, aceasta atribuindu-i un sens profetic, prin amintirea faptului că la Judecata de Apoi Dumnezeu va aduna neamurile: „Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile” (Matei XXV,30).

Pentru Părintele Dumitru Stăniloae, „neamurile dau conținut concret și variat unității de credință în Ortodoxie; ea se îmbogățește prin varietatea însușirilor naturale, dar și ele se îmbogățesc din comuniunea lor frățească, din tezaurul ei de valori spirituale. Ortodoxia nu poate trăi în abstracțiuni, ci sădită concret în neamuri; și neamurile găsesc adâncime de sens, întărire, mângâiere, orizonturi din ce în ce mai înalte, puteri de curăție mereu sporită în năzuințe și în privirile sufletești spre oameni și spre taina nesfârșită a existenței, prin ortodoxie”¹.

Poate nu întâmplător năzuința în unitatea națională a străbătut conștiința românească mai bine de jumătate de mileniu, începând cu întemeierea statelor românești și până la momentul împlinirii visului de veacuri al românilor: Unirea.

Prezentă în cuvântările domnitorilor și voievozilor români, în predosloviile cărților bisericești începând cu veacurile XVI-XVII, conceptul de *identitate națională* va fi cunoscut de-a lungul timpului drept *specific național* la Garabet Ibrăileanu, *spiritualitate românească* la Mircea Vulcănescu, *spirit românesc* sau *conștiință națională* la Nae Ionescu, *românismul* sau *etnicul românesc* la Constantin Rădulescu-Motru, *spațiu mioritic* la Lucian Blaga, *fenomenul românesc* la Mihail Ralea, *ortodoxie* la Nichifor Crainic, *suflet românesc* la Constantin Noica sau *specificul național* la George Călinescu².

Scrisul religios și însemnările de pe cărțile de cult rămân o componentă structurală, definitorie, a culturii românești, întrucât cartea bisericească, tipărită și în manuscris, a fost dominantă prin numărul textelor ilustrative, prin poziția, prin importanța, prin circulația acestora și îndeosebi prin spiritul și prin atitudinea pe care ele le ilustreau³.

O însemnare a ieromonahului Timotei de la Schitul Jgheaburi, de pe un Triod, tipărit la Râmnic în anul 1777, relatează că „la leatu(l) 1821 ianuarie în ziua dintâi, au răposat domnul Alipsandru Șuțul vi(e)vod, iar un boier din județu(l) Gorjului. Din sat din Vladimир, având zavistie asupra boierilor, au făcut un ferman turcesc, zicând că i l-au dat împăratu ca să zgornească pă toți boieri(i) din Țara Românească. Și i-au și izgonit, întâi din județul Cernetului apoi dintr-al Gorjului și din toată Țara Românească. Boierii au fugit în Țara Ardealului. Și au mers acel boier anume Tudor, în București, cu fermanul lui cel mincinos și au domnit cinci luni de zile, cu oaste treizăci de mii. Și au venit și turcii și l-au bătut, de l-au zgornit din București, iar un boier anume Ipsila(n)t(i) l-au tăiat pe acel Tudor și au rămas domn în locu(l) lui. Și au domnit și acela o lună de zile ... l-au bătut turci și l-au ... și pă acela și au fugit în Țara Ardealului și oastea toată s-au răspândit pă la ale sale, cum au putut. Și au stătut domn Scarlat Alexandru Calimah voievod. Și mult rău au pățit țara! Ce au pățit bieții români, că au silit fete mari și au prădat țara de toate și de bani și de vite și de bucate, (în) cât așa ruga bieții rumâni moarte sufletelor! Cu nimic nu s eputea hrăni, că și veacul sta împotriva. Că au dat piatră fo(a)rte mare de au stricat toate pometurile. Și după venirea acelu s-au mai îndreptat țara. Și am scris eu Timotei eromonahul ot Schitul Jghe(a)bului, din satul Cacova sezând la acest schit”⁴.

S-au împlinit 200 de ani de la momentul Revoluției lui Tudor Vladimirescu⁵, una dintre figurile luminoase ale veacului al XIX-lea care a marcat istoria poporului român.

Apropiat în copilărie de călugărul Gheorghe Duncea, care s-a preocupat, de altfel, de prima parte a educației sale, cunoscător al pravilelor bisericești, Tudor Vladimirescu a fost atașat de credința creștină, devenind ctitor al Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Prejna, căreia i-a oferit un Triod și a înzestrat-o cu 30 de stânjeni de pământ. În actul de danie preciza: „fiindcă pentru stânjenii treizeci ce i-am cumpărat cu zăpis în ruptoare de la Gheorghe sîn Curea Chelcea, în hotarul Rumîniorilor acești stânjeni din bun cugetul meu, i-am dat danie la sfânta biserică ot Prejna, hrumul Sfintei Născătoare de Dumnezeu, care s-au făcut de mine, să fie pentru chivernisirea sfintei biserici și

pomenirea sufletului meu și a părinților, și a tot neamul meu; pentru ca să fie știut că acești stânjeni i-am luat numai pentru această treabă de i-am dat danie la sfânta biserică. Nimeni din copiii mei sau neamul meu să nu fie volnici a căuta să-l ia; ci să- stăpânească sf. Biserica în veci și am iscalit cu mâna mea, Theodor Slugeru, 1808, mai 20”.

Schitului Cioclovina, acolo unde se afla duhovnicul său, arhimandritul Chiriac Râmniceanu, i-a oferit 100 de taleri, bisericii din Cloșani i-a oferit în anul 1819 un Pentiscostar, și, de asemenea, a fost binefăcător al bisericii Cerna Vârf și la Schitul Topolnița, ambele din Mehedinți.

Arhimandritul Chiriac Râmniceanu ne-a oferit într-un manuscris cu valoare istorică deosebită, „Pomelnicul Dumnealui Slugerului Theodor, Comandirul Pandurilor, în 1812, Febr. 9, ot Cerneț, jud. Mehedinți: Constantin, Ioana, Theodor, Papa, Constandina, Dimitrie, Martha, Manolache, Grigorie, Radu, Nicola, Iovana, Vladu, Ana”, după care urma precizarea „Acest Theodor au ajutat la sfântul Schit Cioclov(ina) cu taleri 100, la chilii și moara cea nouă, prin mine Chiriac, Ieroschimona duhovnic Ciocloinean, pe care se cade a-l pomeni ca pe un ctitor, după cum și până acum. 1813, Decemvrie 31. Acestui boiari i-am fost duhovnic”.

Spijinul său se îndrepta către preoți întrucât acești „îi puteau mulțumi lui Tudor și pentru intențiile sale reformatoare privind clerul din Țara Românească”, întrucât, în Cererile norodului românesc, formulate de Tudor Vladimirescu se solicita: „asemenea și toate

dările preoțești să se scadă, rămâind după cuviință. Și proeți cu dare de bani să nu se mai facă, ci numai care va fi destoinic și unde face trebuință”⁶.

În urma cererilor sale, numeroși preoți au sprijinit mișcarea inițiată de Tudor Vladimirescu, iar la 5 aprilie 1821, ispravnicul de Vâlcea, Th. Sevastian, făcea cunoscute locuitorilor satelor din plasa Cerna de Jos măsurile ce se iau pentru înlăturarea abuzurilor, îndemnându-i să se înroleze: „să vă iscaliți de fieșcare sat câte trei, patru, împreună cu preotul satului, în dosul aceștii, care are să se aducă înapoi la ispravnicat a sta în păstrare, ca să se judece după aceasta și să vă pedepsească oricare se va arăta împotrivor”⁷.

Din rândul clerului, Tudor Vladimirescu se va atașa în mod aparte de episcopul Ilarion Gheorghiadis al Argeșului, care deși la început condamnase mișcarea, în martie 1821 a semnat în „cartea de adevărire”, adică jurământul de credință, devenind „un adevărat inspirator al acestuia”⁸.

De fapt, în multe dintre relatările evenimentelor conduse de Tudor Vladimirescu, regăsim menționată prezența unui preot în apropierea sa, iar legăturile cu stareții mănăstirilor, dintre care se remarcă apropierea sufletească de starețul Eufrosin Poteca, dezvăluia parte din planurile sale, privind rolul strategic al mănăstirilor în fața atacurilor oștilor turcești.

În felul acesta, ctitorirea de lăcașuri de cult și legătura sa cu clerul ortodox reprezenta efortul de așezare a neamului în milostivirea lui Dumnezeu prin rugăciunea Bisericii, dar și adâncirea influenței acesteia în popor pentru a putea sprijini idealul unității naționale.

NOTE

[1] Mihai Berza, „Conștiința unității de neam la români în Evul Mediu”, *Pentru o istorie a vechii culturi românești*, București, Editura Eminescu, 1985, p. 196; Dimitrie Onciul, „Idea latinității și a unității naționale”, *Revista Istorică*, nr. 5 (1919), 8-10, pp. 141-162; Mihail Dan, Pompiliu Tudor, Aurel Răduțiu, „Idea de unitate a poporului român oglindită în istoriografie”, *Anuarul Institutului de Istorie din Cluj*, II (1968), pp. 25-57; Ion Toderășcu, *Unitatea românească medievală*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.

[2] „Națiunile sunt după cuprinsul lor eterne în Dumnezeu, Dumnezeu le vrea pe toate. În fiecare arată o nuanță din spiritualitatea Sa nesfârșită. Le vom suprima noi, vrând să rectificăm opera și cugetarea eternă a lui Dumnezeu? Să nu fie! Mai degrabă vom ține la existența fiecărei națiuni, protestând când una vrea să oprime sau să suprimă pe alta și propovăduind armonia lor, căci armonie deplină este și în lumea ideilor dumnezeiești. Ortodoxia ține în vecii vecilor învățăturile lui Hristos în forma lor nealterată, dar chemarea ei nu se rezumă la atât, nu aceasta este propriu-zis chemarea ei, ci aceea de a face ca învățăturile lui Hristos să modeleze fără încetare sufletele și popoarele tocmai în direcția virtualităților lor spirituale”, cf. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, „Scurtă interpretare teologică a națiunii”, în *volumul Fiecare în rândul cetii sale*, Editura Christiana, București, 2003, p. 119.

[3] Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Națiune și Creștinism*, București, 2004, Editura Elion, p. 243.

[4] Constantin Schifirneț, „Identitatea românească în contextul modernității tendențiale”, în *Revista Română de Sociologie*, serie nouă, Anul XX, nr. 5-6, p. 471, București, 2009.

[5] Gheorghe Chivu, „O variantă ignorată a românei literare moderne „limbajul bisericesc”, în *LR*, XLIV, 1995, nr. 912, pp. 445-453; Daniela-Luminița Teleoacă, *Limbajul bisericesc actual între tradiție și inovație*, București, Editura Academiei Române, 2008.

[6] Cornel Tamaș și Horia Nestorescu-Bălcești, *Revoluția de la 1821 în județul Vâlcea – studii și documente*, Bălcești pe Topolog, 1980, p.

[7] „Tudor se născuse în comuna Vladimir, districtul Gorj, cam pe la anul 1770, după unii, sau pe la 1780 după alții” cf. C.D. Aricescu, *Istoria revoluțiunii române de la 1821*, pp. 14-15; „Om de statută mai mult înalt decât de mijloc, talia bine proporționată, fața blondă, mustața galbenă, părul castaniu, obrazul, mai mult rotund decât oval, nici prea durduliu, nici slab, cu o mică bărbie, om nu urât; sta drept, țanțos; vorba brevă, răstită și după facultatea lui destul de elocventă, aer de comandant ..., stofă de om mare..., drept ca un soldat, serios, posomorât, vorba răpede, impozantă, dar puțină”, cf. Dan Berindei, *Revoluția română de la 1821*, Editura Academiei Române, București, 1991, pp. 45-47.

[8] C.D. Aricescu, *Acte justificative la istoria revoluțiunii române de la 1821*, Craiova, 1874, p. 13, nota V.